

Kahdenlaista nationalismia?

S a l l a N a z a r e n k o

Tässä artikkelissa analysoin kahden televisio-kanavan, venäläisen NTV:n ja georgialaisen PIK:n (Pervyi informatsionnyj Kavkazi), käyttämiä diskursiivisia keinoja kahdessa uutisessa keskiviikkona 16.2.2011. Tavoite on katsoa TV-diskurssin elementtejä silloin, kun TV käsittelee aluetta tai kysymystä, jolla on suuri poliittinen tai propagandamerkitys TV-yhtiön kotimaassa. Tarkastelen Venäjän ja Georgian television tapaa uutisoida toisaalta maailman uutisissa ollutta Egyptin kriisiä, toisaalta Pohjois-Kaukasuksen tapahtumia. Analyysiin valittiin juuri nämä kanavat, sillä molemmat lähettävät ohjelmaa Pohjois-Kaukasukselta. Ne myös kilpailevat osittain samoilla markkinoilla, entisen Neuvostoliiton venäjänkielisillä (tai venäjää ymmärtävillä) alueilla.

Kanavien suurin ero on se, että NTV on pian 20-vuotias pitkän linjan TV-asema, kun taas PIK aloitti toimintansa vasta vuonna 2010. PIK:n julkilausuttu tehtävä on paikata Venäjän television negatiivinen Georgia-uutisointi. Sen johtaja, britti Robert Parsons sanoi Radio Free Europeen haastattelussa, että tavoite ei ole käydä informaatio sotaa Venäjän kanssa,

vaan tyydyttää ihmisten tiedonjanoa ja kertoa erityisesti Pohjois-Kaukasuksen asioista. NTV sen sijaan oli aikanaan Venäjän tunnetuin itsenäinen TV-asema, mutta nykyään sen positio on hallitukselle myönteinen. Näiden kanavien Pohjois-Kaukasusuutisia vertaamalla voi saada tietoa siitä, millaisia diskursiivisia keinoja kanavat käyttävät tällä poliittisesti erittäin tärkeällä alueella. Kiinnostavaa on se, miten Georgian hallituksen rahoittama kanava pystyy välttämään propagandistisuuden ja tuottamaan neutraaleja uutisia Pohjois-Kaukasukselta ja toisaalta miten NTV rakentaa Venäjän yhtenäisyyttä konfliktin repimällä alueella.

Valitsin analysoitavaksi satunnaisen viikonpäivän, jolloin Egyptin tilanne dominoi maailman uutisia. Halusin katsoa toisaalta sitä, miten Egypti – maantieteellisesti kaukainen, mutta maailman uutisissa agendalla korkealla oleva – nousi uutisiin, selvittääkseni yleisiä uutiskonventioita. Toisaalta minua kiinnostavat uutisen kansalliset erityispiirteet Georgiassa ja Venäjällä, jos sellaisia on.

Georgian ja Venäjän välit ovat olleet viileät siitä lähtien, kun Georgia helmikuussa 1999 ilmoitti halukkuutensa liittyä Natoon. Ruusujen vallankumous ja sitä seurannut länsimielisen presidentin Mihail Saakašvilin valtaantulo huononsi välejä entisestään. Viiden päivän sota Etelä-Osetiassa elokuussa 2008 kulminoi diplomaat-

tisen kriisiin. Propaganda ei kuitenkaan päättynyt sodan päättymiseen. Georgian ja Venäjän välit ovat edelleen kireät ja se heijastuu uutistoimintaan. Molemmilla valtioilla on mielikuvasota voitettavana Pohjois-Kaukasuksen alueella.

Lähtökohtani ei ole se, että uutiset ovat vääristyneitä. TV-media on diskurssi, jolla on omat sääntönsä kuten kaikilla muillakin diskursseilla (Fowler 1991, 120–121). Artikkelin perusajatus on se, että niissä maissa, joissa on sisäisen tai ulkoisen konfliktin uhka, TV-median diskurssin tärkeä piirre on kansakunnan yhtenäisyyden konstruointi. Nämä diskurssit voivat olla osaltaan myös tiedostamattomia ja näin näyttäytyä osana sisäistettyä ammattitaitoa.

Lähtökohtana on myös Benedict Andersonin nationalismikäsitelmä, jonka mukaan kansakunta (*nation*) on kuviteltu (*imagined*) poliittinen yhteisö. Se on kuviteltu siksi, että pienimmäkään kansakunnan jäsenet eivät koskaan tule tuntemaan suurinta osaa muista kansakuntansa jäsenistä – silti ajatus kansakunnan yhteydestä elää. (Anderson 2006, 6). Samaan aikaan uusien kansakuntien sisällä elää pienempiä ryhmiä, joista jotkut toivovat muodostavansa oman kansakuntansa, toistuvasti siinä myös onnistuen, viimeisenä globaalina esimerkkinä Etelä-Sudan. Anderson käyttää käsitettä *subnationalism*, mitä tarkoitan tässä artikkelissa käyttämälläni termillä subnationalismi.

Georgialaista ja venäläistä televisioasemaa analysoitaessa Andersonin nationalismitulkinta toimii monella tasolla. Sekä Georgia että Venäjä kuuluivat Neuvostoliiton kuviteltuun yhteisöön, Georgia jopa sen varakkaimpana ja etuoikeutettuna osana. Neuvostoliiton hajoaminen oli valtava sokki juuri emämaa Venäjälle sekä Georgialle, jonka oma kuviteltu yhteisö, Georgian sosialistinen neuvostotasavalta, hajosi osiin, kun presidentti Zviad Gamsahurdian georgialaistamispolitiikka johti Abhasian ja Etelä-Ossetian irtoamiseen Georgiasta (Zürcher 2007).

Itsenäistyneessä Venäjän federaatioissa subnationalistiset tendenssit ovat olleet vahvimmillaan Pohjois-Kaukasuksella, erityisesti Tšetšeniassa. Anderssonia seuraten voisi sanoa, että kuvitellun

yhteisön konstruointi on ainakin osittain epäonnistunut. Maaliskuussa 2011 Andrei Piontkovsky kirjoitti Opendemocracy-nettisivulla seuraavasti:

Olemme jatkuvasti näyttäneet tšetšeneille toimivamme täysin päinvastoin kuin väitämme, osoittaen kaikin tavoin, että he eivät ole Venäjän kansalaisia eivätkä heidän kylänsä ja kaupunkinsa ole venäläisiä kyliä ja kaupunkeja. Ja olemme todistaneet tämän asenteemme kaikille Kaukasuksen asukkaille.

Piontkovskyn analyysi osoittaa Venäjän dilemman suhteessa Pohjois-Kaukasukseen. Venäjän suorittamat ihmisoikeusloukkaukset alueella sekä rasismi Venäjän suurissa kaupungeissa ovat selkeästi osoittaneet, että Kaukasuksen asukkaita ei kohdella samalla tavoin kuin muita Venäjän kansalaisia. Toisaalta Venäjän olisi pystyttävä osoittamaan Kaukasuksen asukkaille, että he ovat osa Venäjän kuviteltua yhteisöä välttääkseen täysimittaisen sodan ja federaation mahdollisen hajoamisen. Georgian intressi Pohjois-Kaukasuksella liittyy toisaalta siihen, että maalla on pitkä raja Pohjois-Kaukasuksen kanssa ja rauhallinen Pohjois-Kaukasus palvelee myös Georgian etua. Toisaalta Georgia näyttäytyy mieluiten ulospäin länsimielisenä demokratiana, monessa mielessä vastavoimana kaoottiselle islamistiselle Pohjois-Kaukasukselle. Olisi suuri propagandavoitto Georgialle, jos se onnistuisi näyttäytymään progressiivisena myös Pohjois-Kaukasuksen tasavaltojen silmissä.

Georgian ja Venäjän nykyhallintojen suhteet länsimaihin poikkeavat toisistaan voimakkaasti. Putin-Medvedevin Venäjälle länsi – Eurooppa ja Yhdysvallat – edustaa potentiaalista uhkaa Venäjälle ja sen lähialueille, käytännössä Itsenäisten valtioiden yhteisölle (IVY). Venäjän mielestä länsi pyrkii sekaantumään Venäjän ulkopoliittikkaan ja pitämään Venäjän heikkona. Putin on ottanut ”värivallankumouksien” uhkan vakavasti ja monet rajoitukset sanan- ja kokoontumisvapauden alalla pyrkivät juuri vallankumouksen uhkan vähentämiseen. Mihail Saakašvilin Georgia puolestaan on ottanut välimatkaa Venäjään

ja Neuvostoliiton rakenteista muistuttavaan IVYyn ylikorostamalla länsimyyntiänsä ja demokraattisuuttaan.

Tv ja yleinen mielipide

Lähden ajatuksesta, että koska sekä Venäjällä että Georgiassa televisio on edelleen se media, joka saavuttaa suurimmat yleisöt, myös kansakunnan yhtenäisyyden konstruoinnissa juuri televisio on suuressa roolissa. Dayan ja Katz (1992) muistuttavat, että juhlapäivien, kuten Voitonpäivän, televisioinnin kaltaisten mediatapahtumien järjestämisessä on kyse juuri kuviteltujen yhteisöjen konstruoinnista, joissa tapahtuman järjestäjät ja TV-journalismi yhdessä rakentavat ideaaliversiota yhteiskunnasta luoden yhteisyyden tunnetta maahan, jonka asukkailla asuinpaikasta ja taloudellisista mahdollisuuksista riippuen on itse asiassa yhä vähemmän yhteistä keskenään. Sanoma- ja aikakauslehtien levikit romahtivat Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, ja vaikka ne ovat edelleen suuressa roolissa vaihtoehtoisen tiedon lähteenä sekä eliitin keskustelufoorumeina, massayleisöjä niillä ei ole. Erityisesti pääkaupunkien ulkopuolella televisiolla on suuri rooli kansalaisten ajankäytössä (Mickiewicz 2008, 12). Ellen Mickiewicz on tutkinut televisionkatselua ryhmähaastattelujen keinoin selvittäen sitä, mitkä muut ajankäytön tavat kilpailevat television kanssa. Tämä tutkimus osoitti selkeästi, että internet on Venällä vielä marginaalisessa asemassa. Myös Georgiassa yleisen mielipiteen suurin muokkaaja on valtion kontrolloima televisio, jota 90 % kansasta seuraa (Akhvlediani 2009, 382).

Sähköisen median omistus- ja hallintasuhteilla on suuri merkitys Venäjän ja Georgian television tarkastelussa. Venäjällä 1990-lukua pidetään yleisesti sananvapauden kultakautena, jolloin myös televisio saattoi avoimesti arvostella presidenttiä ja hallitusta. Silti on muistettava, että tuolloinkaan TV-journalismia tuskin saattoi kutsua tasapuoliseksi – pikemminkin ne toimivat erilaisten valta- ja liikemiesryhmittymien kilpailukenttinä. Televisioasemat siirtyivät oligarkkien

haltuun – tunnetuimpina Vladimir Gusinskin hallinnoima NTV sekä Boris Berezovskin ORT (Burnett 2009, 73).

Myös Georgian televisio on läpikäynyt suuria muutoksia. Ennen Ruusujen vallankumousta vuonna 2003 maassa toimi useita koko maan tavoittavia TV-asemia, näkyvimpinä Rustavi 2, Imedi, MZE ja Channel 9. Rustavi 2 oli suuressa roolissa Ruusujen vallankumouksessa, tukien Mihail Saakašvilin vetämää nuorten reformaattorien ryhmää. Oligarkkitelevisiota muistutti ehkä eniten Imedi, vuodesta 2001 toiminut radio- ja televisioasema, jonka omisti suurliikemies Badri Patarkatšišvili ja joka arvosteli Saakašvilia voimakkaasti aina vuoden 2007 poikkeustilaan saakka. Marraskuussa 2007 mellakkapoliisi hajotti väkivalloin suurmielenosoituksen Tbilisin keskustassa, maahan julistettiin poikkeustila ja kaikki sähköinen media valtiollista yleisradiotyypistä TV-asemaa lukuun ottamatta joutui keskeyttämään toimintansa. Imedin tilanne oli kaikkein dramaattisin, sillä mellakkapoliisi tunkeutui toimitukseen kesken suoran uutislähettyksen. Poikkeustilan lopputuloksena Saakašvili julisti ennenaikaiset presidentinvaalit, joissa myös Patarkatšišvili oli ehdolla. Saakašvili voitti vaalit odotetusti, ja Patarkatšišvili menehtyi yllättäen sydänkohtaukseen vain 52-vuotiaana helmikuussa 2008, vain kuukausi vaalien jälkeen. Patarkatšišvilin menehdyttyä Imediä repivät omistusriidat, ja tällä hetkellä Imedin linja on vallanpitäjille myönteinen. Tällä hetkellä Georgiassa on vain kaksi oppositiomielistä televisiokanavaa, Maestro ja Kavkazia, ja molempien signaali yltää ainoastaan Tbilisin alueelle.

Tässä tarkasteltavana oleva Pervyi Kavkazki on venäjänkielinen TV-kanava. Se on perustettu vastavoimaksi venäläisille televisioasemille entisen Neuvostoliiton alueella. Georgiassa on ollut venäjänkielisiä televisioasemia ennenkin, näkyvimpanä propagandistinen Alania, joka toimi ennen elokuun 2008 sotaa pyrkien osoittamaan Etelä-Ossetian asukkailla Tbilisin rauhanomaisuuden ja Etelä-Ossetian *de facto* -hallituksen mädännäisyyden. Alania ei kuitenkaan toiminut Georgian rajojen ulkopuolella, sillä sen signaalia

alettiin hyvin nopeasti häiritä Etelä-Ossetian Georgiasta irronneissa osissa. Alaniolla oli suhteellisen hyvät taloudelliset ja tekniset resurssit ja mm. sen nuorille suunnattu interaktiivinen musiikkiohjelma on varsin suosittu myös Etelä-Ossetian puolella. Alanian uutistoiminta ei kuitenkaan edes pyrkinyt tasapuolisuuteen, vaan uutistoiminta keskittyi yksipuolisesti kehumään Georgian pyrkimyksiä rauhaan sekä mustamaalaamaan toista osapuolta. Pervyi Kavkazki on sen sijaan alusta lähti julistautunut ammattimaiseksi, länsimaisia tasapuolisen uutistoiminnan periaatteita seuraavaksi toimijaksi. Ensimmäiset ohjelmat kanava lähetti jo vuonna 2010, mutta kanava joutui vaikeuksiin Gazpromin hankittua lähes kaikki taajuusalueet, jolla Pervyi Kavkazkin käyttämä satelliitti toimi.

Monikansallinen uutistoiminta on samankaltaistanut uutisia. Tämä on saanut monet mediatutkijat kyseenalaistamaan kansakunnan merkityksen kollektiivisen identiteetin luojana (Widholm 2011, 11). Toisaalta voidaan ajatella Anthony Giddensin (1990) löyhästi seuraten, että myöhäismoderneissa yhteiskunnissa identiteetit ovat rekonstruktivisia ja ihmiset refleктоivat uutta tietoa suhteessa uusiin elämyksiin ja uuteen tietoon. Näin ajatellen uutiset seuraisivat globaalista uutistoiminnasta saatuja malleja, mutta sisältöjä sovellettaisiin kansalliseen viitekehukseen. Egypti-uutisen kohdalla haluan katsoa, onko uutisessa noita kansallisia piirteitä ja jos on, mitä ne voisivat olla.

Diskursiiviset piirteet, joita tässä analysoidaan, liittyvät termien käyttöön sekä uutisissa esiintyviin toimijoihin. Televisiosta on sanottu, että se on samaan aikaan sekä totalitaarisen hallitsijan unelma että pahin painajainen (Beumers, Hutchings & Rulyova 2009, 6). Unelma siksi, että sen tekniset ominaisuudet kuten taajuuksien jako mahdollistavat välineen kontrollon; painajainen siksi, että mahdollisuus suoriin lähetyksiin tekee ennakkosensuurista liki mahdotonta. Mutta jopa tiukasti kontrolloidussa televisiossa tapahtuu kamppailua representaatioista. Lähteiden käyttö ja televisioon pääsy sekä sanojen valinta muodostavat vallankäytön tiloja

journalismissa. Ei ole yhdentekevää, sanommeko ”vapaustaistelija” vai ”terroristi”.

Uutisia Egyptistä Dagestaniin

Kuten johdannossa mainitsin, analysoin kahta uutistapahtumaa PIK:llä sekä NTV:llä – Egyptin tilannetta Hosni Mubarakin väistymisen jälkeen sekä terrori-iskua dagestanilaisessa Gubdenin kylässä – keskiviikkona 16.2.2011. Egyptin tilanne kiinnosti koko maailmaa, ja analyysipäivänä Hosni Mubarak oli jo väistynyt Egyptin johdosta. Journalistien tehtävä oli pitää tilanne uutisagendalla ja etsiä siihen uusia näkökulmia. Gubdenin räjähdystä voi kutsua ’rutiinitilanteeksi’ levottomalla Pohjois-Kaukasuksen alueella.

Egyptin uutisia voi kutsua päivän pääuutisiksi, sillä ne löytyivät molempien kanavien etusivun vasemman reunan uutispalkista. Näin siitakin huolimatta, että NTV:n uutisen alkuperäinen lähetyshetki oli edellisen illan (15.2.) uutislähetys. NTV oli otsikoinut juttunsa ”Egyptin poliisi testaa Facebookin voimaa”. PIK:n otsikko kuului ”Perustuslakikomissio kokoontuu ensi kertaa Egyptissä”. PIK:n juttu oli erittäin lyhyt, merkkimäärältään alle 500; NTV puolestaan kertoi Egyptin poliisin tilanteesta lähes 3500 merkin verran. NTV:n nettijutut ovat identtisiä TV-juttujen kanssa, mukana on niin alkuperäinen uutisjuttu kuin tekstiversio samasta.

Taulukko 1: Lähteet ja puhujat Egypti-uutisessa

Puhuja	NTV	PIK
Oma toimittaja paikan päällä (kirjeenvaihtaja)	1	0
Haastateltava paikallinen	3	0
Haastateltava asiantuntija	0	0
Uutisankkuri kommentoijana	1	0

PIK:n juttu on pikku-uutinen. Siinä kerrotaan lyhyesti perustuslakia muuttavan komission kokoontuvan ensi kertaa, kuvaillaan komission rakennetta ja työn kestoa. Jutussa ei ole mainittu lähdettä, mutta se voisi hyvin olla uutistoimistomateriaalia.

NTV luottaa Egypti-utisoinnissaan omaan toimittajaansa. Utisjuttu kertoo Facebookista, ja lähtee liikkeelle siitä, että Egyptin poliisi on perustanut oman Facebook-sivuston sen jälkeen, kun Hosni Mubarakin eroon johtaneet mielenosoitukset alkoivat nimenomaan Facebookista. NTV:n kirjeenvaihtaja Vladimir Kobjakov haastattelee Facebook-aktivisti Omar Abbasia Egyptissä ja keskustelee viime aikojen tapahtumista. Hämmästyttävää kyllä, Abbas puhuu sujuvaa venäjää. Mielenkiintoinen on uutisankkurin toteamus jutun päättymisen jälkeen. ”Facebook vasta kerää voimiaan. Pelottaa ajatellakin, mitä jatkossa tapahtuu”, toteaa miespuolinen uutisankkuri siirtyessään seuraavaan juttuun.

Egypti-utiseensa NTV on valinnut katsojien kannalta relevantin haastateltavan, venäjää osaavan egyptiläisen. Paikalliset henkilöt ovat muutenkin äänessä. NTV:n tavoite on luoda läsnäolon tuntua ja kerätä sympatiaa egyptiläisille: mukana on paitsi venäjänkielinen henkilö, myös monia tavallisia ihmisiä. NTV tietää selvästi sen, että Egypti on suosittu lomakohde venäläisille ja maan kohtalo ei jätä kanavan yleisöä välinpitämättömäksi. Juttu on suorastaan populistinen: siinä puhutaan Mubarakin kadonneesta miljardiomaisuudesta ja eräs haastateltavista sanoo, että Mubarak pitää teloittaa ja rahat palauttaa kansalle. NTV:n Egypti-utisen erityispiirre on hannukarpomainen hyvä-paha -jako: ahne johtaja ja köyhä kansa. Kriittisen katsojan mieleen tulee, eikö köyhien ja rikkaiden sekä eliitin ja kansan välinen jako ole perin tuttua Venäjälläkin?

PIK:llä puolestaan ei ole ollut resursseja lähettää omaa toimittajaansa. Juttu on kokonaan passiivissa ja siinä kerrotaan, miten komissio kokoontuu ja miten siihen tullaan valitsemaan jäseniä. PIK on napanut uutisvirrasta yksittäisen tapahtuman, ehkä osoittaakseen, että lainvoima on palaamassa Egyptiin. Jutusta näkyy länsimaistyylinen tarve neutraaliin tiedonvälitykseen ja tärkeistä asioista kertomiseen. Teloituksista ja miljardeista ei mainita mitään.

Gubdenin terrori-isku tapahtui Dagestanin Gubdenin kylässä 14.2.2011, jolloin naispuoli-

nen itsemurhapommittaja räjäytti itsensä kylän miliisiaseman luona. Räjähdyistä seurasi pian toinen itsemurhapommitus miliisin tiesulun luona kylässä. Iskussa kuoli kolme ihmistä ja haavoittui 25.

PIK lähestyi terrori-iskua tiukan uutismaisesti. Lyhyessä, runsaan 800 merkin uutisessa PIK kertoi tapahtumat pääpiirteissään. Juttu oli otsikoitu ”Gubdenin terrori-iskujen uhriluku nousi kolmeen”. Jutussa on vain yksi suora lainaus, kyläläinen Hasbudat Haibulaev, joka toteaa, että kaksi menehtyi tapahtumapaikalla, yksi paikallisessa sairaalassa saatuaan kuolettavia vammoja. Huomattavaa on lainauksessa käytetty erittäin vanhanaikainen ilmaus *polutšil ranenija nesovmestimye s žiznju*, suora käännös olisi suurin piirtein ”haavoittui niin, ettei pystynyt elämään”. Ilmaus tekee lauseesta erittäin kömpelön ja etäännyttää tapahtumaa, henkilön kuolemaa.

NTV:n jutun otsikko kuuluu ”Kylän uloskäyntejä tarkkaillaan” ja se kertoo otsikon mukaisesti operaatiosta, jolla syylliset yritetään saada kiinni. Juttu on jälleen huomattavasti PIK:n juttua pidempi, ja se keskittyy tapauksen yksityiskohtiin. Siinä kerrotaan naispuolisen itsemurhapommittajan henkilöllisyys ja että NTV:n kirjeenvaihtaja Omar Magomedov kuvausryhmineen oli toisen räjähdysen tapahtumapaikalla vain muutamaa minuuttia ennen räjähdystä. Tapahtumia kuvaillaan yksityiskohtaisesti; myös sitä, että pian räjähdysen jälkeen samaa miliisiasemaa ammuttiin lähistöltä konekivääreillä. Jutun lopussa haastatellaan paikallisen sairaalan lääkäriä, joka kertoo, minkä tyyppisiä vammoja räjähdysen joutuneilla oli.

Huomionarvoista on, että NTV ei pyri selvittämään taustoja eli kysymään, miksi Dagestanis-

Taulukko 2: Puhujat Gubden-uutisessa

Puhuja	NTV	PIK
Oma toimittaja paikan päällä (kirjeenvaihtaja)	1	0
Paikallinen ääni	4	1
Asiantuntijan ääni	0	1

sa tehdään itsemurhaiskuja. Juttu on täynnä byrokraattista tekstiä ja lainauksia, jotka asettavat jutun viralliseen viitekehukseen. Sen paremmin uhreista kuin tekijöistäkään ei anneta inhimillisiä yksityiskohtia. Pikemminkin luodaan käsitystä siitä, että tilanne on hallinnassa ja syylliset saatu selville, vaikka koko tapahtumasarja, mukaan lukien miliisiasemaan kohdistuva konekivääritulitus, muistuttaa lähinnä sodankäyntiä. NTV:n pääsivulla alaotsikon ”terrorismi” alta löytyy vielä seitsemän vastaavaa 2–3 minuutin uutisjuttua. Niistä jokainen kertoo terrori-iskun yksityiskohdista, uhrien määrästä ja miliisin toimenpiteistä. Asiantuntijahaastattelut ja muu taustamateriaali puuttuvat. Olettaako NTV, että television katsojat muutenkin tietävät, mistä Dagestanin iskuissa on kyse, vai onko kyse siitä, että iskujen taustoja on käsitelty muissa ohjelmissa? Uutisissa iskut esiintyvät ikään kuin historiattomina ja sen vuoksi täysin järjettöminä tapahtumina. Kysymys, mikä saa nuoren naisen sitomaan itseensä räjähteitä ja lähtemään poliisiasemalle, jää kokonaan esittämättä.

Juttujen sanavalintoja (taulukko 3) tarkkaillen NTV:n jutusta nousee taas uusia kysymyksiä.

Terrori-iskun tehneistä käytetään sanan ”terroristi” lisäksi termiä ”bandiitit” ja ”soturit” (*boeviki*) ja ”itsemurhapommittaja” (*smertnik*). Tässä kontekstissa mielenkiintoinen on jutun kohta, jossa silminnäkijät kuvailevat naispuolisen itsemurhapommittajan tuloa ensimmäisen räjähdys tapahtumapaikalle. Silminnäkijät kertovat, miten nuori nainen ohittaa miliisin tarkastuspisteen, ja kun häntä pyydetään palaamaan takaisin ja esittämään henkilöllisyystodistuksen, hän räjäyttää vyöhönsä kiinnitettyt räjähteet. Tämä on ainoa kohta, jossa pommituksen tekijöitä inhimillistetaan ja heistä käytetään muitakin kuin edellä mainittuja termejä.

PIK:n uutinen terrori-iskusta on taas lyhyt ja kuiva. Iskun tekijän nimeä ei löydy, ainoa nimellään uutiseen päässyt on kylän asukas, joka kuvailee iskun uhrien saamia vammoja. PIK:n sivuilta on vaikea löytää myöskään taustoittavaa materiaalia. Onko kyse siitä, ettei tuore kanava ole vielä ehtinyt tuottaa kaikkea materiaaleja ja keskittyy resurssipulassa uutisiin? Vai onko kyse siitä, ettei PIK edes näe selittämistä ja taustoittavaa toimintaa itselleen tarpeelliseksi? PIK on ilmoittanut olevansa vaihtoehtoisten

Taulukko 3: Sanavalinnat Gubden-uutisessa, NTV ja PIK

Toimija	NTV	PIK
terrori-iskun tekijä	itsemurhapommittaja(tar) (”smertnik-smertnitsa”) Vitali Razdobudko kapinallistaistelijat terroristit tyttö Maria Horoševa bandiitti	itsemurhapommittaja(tar) terroristi-itsemurhapommittajatar
sivulliset henkilöt	silminnäkijät loukkaantuneet	mies uhrit kylänasukas Hasbulat Haibulaev
viranomaiset	miliisi päivystäjä taistelija Vladimir Markin, tutkimusryhmän edustaja operatiivinen tutkimusryhmä tutkivat elimet	
muut uutisissa mainitut henkilöt	kirjeenvaihtaja Omar Magomedov kuvausryhmä Habibula Šahamanev, aluesairaalan ylilääkäri	

Pohjois-Kaukasusuutisten lähde. Analysoidun kaltainen ohut ja taustoittamaton uutistoiminta on ristiriidassa tämän julkilausutun periaatteen kanssa. Onko kyse alkuvaikeuksista? Eikö vasta lanseeratun kanavan olisi tärkeä noudattaa eksplisiittistä linjaansa nimenomaan alkuvaiheessa, jolloin yleisö vasta on löytämässä sen? Jos moderni journalismi, jollaiseen PIK ainakin väittää pyrkivänsä, käsitetään tilaksi, joka mahdollistaa hyvin monien sekä hyvin monimuotoisten intressien kokoontumisen taan moniäänisyyden ja eri näkökulmat, on PIK pahasti jäljessä omista tavoitteistaan.

Identiteetti ja viholliskuvan tuottaminen

Kriittinen diskurssianalyysi ei pyri laajoihin yleistyksiin, vaan korostaa, että tulokset ovat neuvoa-antavia ja koskevat lähinnä tietyllä hetkellä analysoitavaa, rajallista materiaalia. Toisaalta, koska TV-uutiset ovat aina määrämuotoisia, tietyn pituisia, pienikin katsaus niihin kertoo ainakin uutisiin käytetyistä resursseista, niin ajassa kuin tilassa.

Analyysin perusteella on selvää, että NTV:n ja PIK:n välillä on suuri resurssiero. Siitä huolimatta, että PIK julistautui kanavaksi, joka keskittyy Pohjois-Kaukasiaan, PIK luottaa uutistoimistomateriaaleihin ja toisen käden lähteisiin. NTV:llä on mahdollisuus käyttää omia kirjeenvaihtajia niin maailmalla kuin Venäjän federaation sisälläkin. Pohjois-Kaukasuksen kirjeenvaihtaja Omar Magomedov on aktiivisessa roolissa. Samana päivänä, kun Magomedov tuotti uutisen Dagestanin räjähdyksestä, NTV lähetti myös saman toimittajan jutun ratsastusterapiasta Dagestanissa. Tämä toinen juttu ikään kuin tasapainotti tilannetta kertoen katselijoille, että Dagestanissa on myös tavallista elämää.

Sanavalintojen osalta huomattiin, että Pohjois-Kaukasuksen väkivalta näyttäytyy terroristien ja virkavallan välisenä toimintakenttänä. NTV mainitsi kuusi erilaista virallista toimijaa, jotka työstävät terrori-iskua. Vaikka myös iskun tekijät mainittiin nimeltä, toisesta käytettiin myös sanaa

”tyttö”, äänessä oli usein virkavalta. PIK puolestaan käytti jutussa paljon passiivia ja lukusanoja: iskun päiväys, haavoittuneiden määrä, pommien sisältämä trotyylimäärä. Juttu on lakonisuuteen asti kuiva eikä PIK:n ilmoitus siitä, että Pohjois-Kaukasus on kanavalle prioriteetti, näkynyt uutispäivänä millään lailla. Toisaalta kanavan mahdolliset muut ajankohtaisohjelmat, talk show:t ym. ovat analyysin ulkopuolella. Ehkä PIK pyrki kertomaan Pohjois-Kaukasuksessa muissa ohjelmatyypeissään lisää? Pelkkien notatuolikenraalien käyttö ei tosin kuitenkaan toisi juttuihin kaivattua läsnäolon tuntua. Analyysin perusteella PIK vasta etsii linjaansa luottaen lyhyisiin uutispätkiin. Tiedossa ei ole esimerkiksi sitä, onko PIK pystynyt palkkaamaan kirjeenvaihtajaa Pohjois-Kaukasuksen puolelle. Georgian hallituksen lähes sataprosenttisesti rahoittaman kanavan voi olla vaikea löytää väkeä Venäjältä tai saada akkreditointia sinne.

Egypti-uutisessa oli näkökulmaero, joka johtui taas siitä, että NTV:llä oli kirjeenvaihtaja paikalla. PIK tyytyi kertomaan perustuslakikomisssiosta lähettämällä viestiä siitä, että lainmukaisuuden periaatteita oltiin palauttamassa Egyptiin. NTV:n uutisessa draaman kaari oli selkeä ja toimijoita paljon. Egyptin Facebook-vallankumous oli NTV:n mielestä kaikkea muuta kuin ohi, ja venäläisyleisölle tarjottiin siitä herkullisia paloja luvaten, että hyvä voittaa pahan.

Mielenkiintoista olisi tutkia lisää termien käyttöä kanavilla ja verrata näitä käytäntöjä kanavien ulospäin kertomiin periaatteisiin. Usein uudet televisiokanavat, jotka pyrkivät muuttamaan läntisiä hegemonisia uutiskäytäntöjä, ovat uutisaiheiden valintoihin ja muihin sisältökysymyksiin paneutuneissa tutkimuksissa osoittaneet seurailevansa arvostelemaansa länsikanavia (Painter 2008, 4). PIK:a ja NTV:tä tutkittaessa kiinnostavaa on esimerkiksi se, pystyykö PIK, joka luo itsestään kuvaa venäläisistä TV-kanavista poikkeavana uutislähteenä, diskurssiivisella tasolla välttämään Georgian hallituksen propagoinnin.

PIK:lla olisi uutena tulokkaana mahdollisuus tarjota toisentyypisiä näkökulmia ja rikkoa

Kaukasuksen konfliktiuutisten hegemoniset käytännöt. Noiden käytäntöjen paljastamiseksi on muistettava, että uutiset ovat oman teollisuudenhaaransa tuote, jonka syntyä ja sisältöä säätelevät tuon teollisuuden toimintatavat sekä historiallinen ja poliittinen konteksti. Jos lingvistiin käytäntöihin halutaan uppoutua tarkemmin, on tuo tausta sekä sen luomat tiedostamattomat tekijät otettava huomioon. Monet uutistutkimukset ovat osoittaneet, että huolimatta toimittajien julkilausutusta tarpeesta heijastaa työssään todellisuutta (käytännössä kertoen tapahtumat sellaisina kuin ne olivat) ja olla tasapuolisia, jopa objektiivisiä, on tasapuolinen uutistoiminta käytännössä erittäin vaikeaa silloinkin, kun sen filosofinen mahdollisuus myönnetään (tarkoitetaan sen tiedostamista, että todellisuutta ei ole olemassa ihmisen omasta, ympäristön muovaamasta ymmärryksestä erillisenä).

Kun palaamme artikkelin peruskysymykseen siitä, millaisia nationalistisia ja propagandistisia piirteitä kahdella tutkitulla kanavalla on näkyvisiä, saamme ainakin seuraavanlaisia vastauksia.

NTV esittää Pohjois-Kaukasuksen tilanteen terrorisminvastaisen taistelun näkökulmasta.

Tässä taistelussa on konfliktiuutisten tapaan kaksi puolta, joista toinen edustaa oikeutta ja toinen vääryyttä. Terrorismi tullaan kitkemään; sen syntyä ei tarvitse pohtia, sillä se on tosiasia, ja viattomien sivullisten kärsimys yhdistyy valtiolliseen uhkaan. Näin kuviteltu yhteisö, kansa, pysyy kasassa sotilaallisin toimin. Myös Egypti-uutisessa näkyy selvä dikotomia sekä jako hyvään, kärsineeseen kansaan ja pahaan hallitsijaan.

PIK:n nationalismi etsii purkautumistietään. Kanavalla ei vielä tutkimushetkellä ollut resursseja kirjeenvaihtajiin, joten uutiset ovat hyvin lyhyitä ja taustoittamattomia. PIK:n tulevaisuuden haaste on pysyä kiinni tasapuolisen uutistoiminnan perinteessä (BBC:ltä palkattu johtaja) ja toisaalta pystyä artikuloimaan Georgian valtion etu. Kuten Margarita Akhvlediani paljasti Etelä-Ossetian sodasta kertovassa artikkelissaan: suuri haaste tuolloin oli pystyä esittämään Georgia yhtä aikaa sekä uhrina että voittajana. PIK:n on pystyttävä tähän, jotta se oikeuttaisi asemansa valtiorahoitteisena TV-asemana. Kansakunnan yhtenäisyys on yhtenäisyyttä suhteessa uhkaan, jota PIK ei kuitenkaan selvästi artikuloi.

Analysoidut uutiset, luettu 16.2.2011

PIK:

Tšislo žertv terakta v Gubdene dostiglo treh tšelovek. <http://pik.tv/ru/news/story/chislo-jertv-terakta-v-gubdene-dostiglo-trex-chelovek>
V Jegipte proidet pervoje zasedanije komissii po izmeneniju konstitutsii. <http://pik.tv/ru/news/story/v-egipte-proydet-pervoe-zasedanie-komissii-po-izmeneniiu-konstitucii>

NTV:

Kobjakov, Vladimir: Politsija Egipta proverjajet silu "Fejsbuka". <http://www.ntv.ru/novosti/221467/>
Magomedov, Omar: V oksrestnostjah sela vveden plan "Perehvat". <http://www.ntv.ru/novosti/221474/>

Lähteet

- Akhvlediani, Margarita (2009), Fatal flaw: the media and the Russian invasion on Georgia. – *Small Wars & Insurgencies*, 20(2), 363–390.
- Anderson, Benedict (2006), *Imagined Communities. Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. Revised edition. London: Verso.
- Burnett, Tina (2009), The end of independent television? – *The Post-Soviet Russian Media: Conflicting Signals*. Ed. Birgit Beumers, Stephen Hutchings & Natalia Rulyova. Oxon: Routledge, 71–86.
- Carrier, Peter (2008), Political and Ethical Contexts of Collective Memories of the Second World War. – *Recalling the Past – (Re)constructing the Past. Collective and Individual Memory of World War II in Russia and Germany*. Ed. Withold Bonner & Arja Rosenholm. Aleksanteri Series. Jyväskylä: Gummerus.
- Dayan, D & Katz, E (1992), *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge: Harvard University Press.
- Fowler, Roger (1991), *Language in the News. Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
- Giddens, Anthony (1990), *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Johnstone, Barbara (2008), *Discourse Analysis, 2nd edition*. London: Blackwell Publishing.
- Khintba, Iraklii (2011), Main stages in the negotiation process (1993–2008): evolution of approaches and analysis of results. – Akaba, Natella & Khintba, Irakli (Eds.), *Transformation of the Georgian-Abkhazian conflict: Rethinking the paradigm*. London: Conciliation Resources, 19–30.
- Mickiewicz, Ellen (2008), *Television, Power and the Public in Russia*. Cambridge: University Press.
- Painter, James (2008), *Counter-Hegemonic News. A case study of Al-Jazeera English and Tele-sur*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Piontkovsky Andrei (2011) North Caucasus: one war lost, another one begins. <http://www.opendemocracy.net/od-russia/andrei-piontkovsky/north-caucasus-one-war-lost-another-one-begins>. Luettu 24.04.2011.
- Radio Free Europe: Georgia Offers Russian-language Alternative to Kremlin TV http://www.rferl.org/content/georgian_russian_tv/2286802.html. Luettu 1.3.2011
- Vázquez Liñán, Miguel (2009), Putin's Propaganda Legacy. – *Post-Soviet Affairs* 25(2), 137–159.
- Widholm, Andreas (2011), *Europe in Transition. Transnational Television News and European Identity*. Stockholm University: Department of Journalism, Media and Communication.
- Zürcher, Cristoph (2007), *Post-Soviet Wars. Rebellion, Ethnic Conflict and Nationhood in the Caucasus*. New York: New York University Press.